

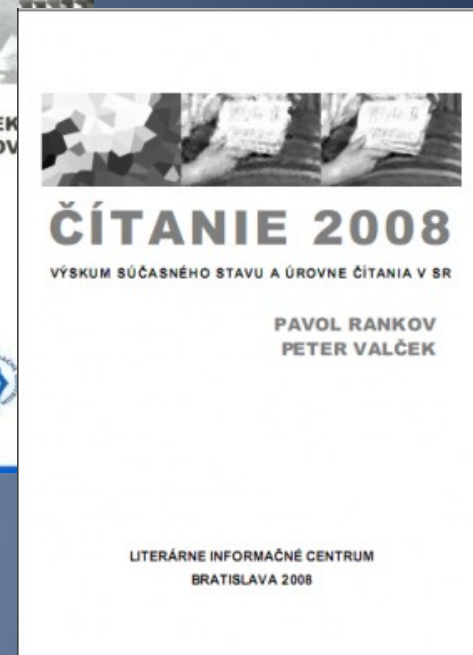
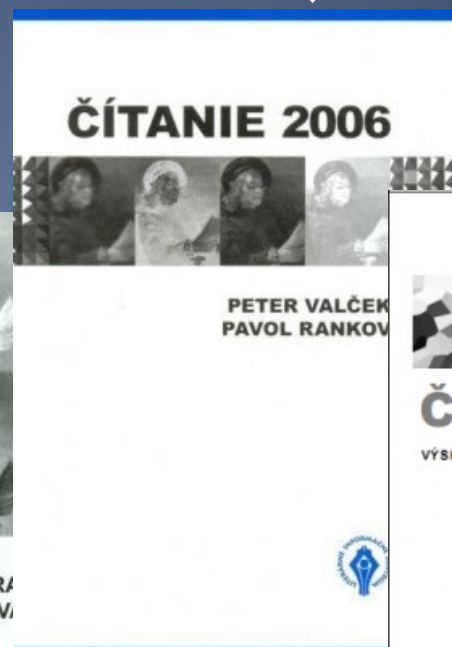
Metodológia a výsledky výskumov čítania

Pavol Rankov
Katedra knižničnej a informačnej vedy
Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

Literárne informačné centrum

+

Kabinet výskumu kultúry Národného osvetového centra

Výskumy čítania v Českej republike:

Jiří Trávníček: Čteme? Brno : Host 2008.

Publikace vychází z vůbec prvního reprezentativního průzkumu čtenářů a čtení v české populaci, který v roce 2007 organizovala Národní knihovna ČR a Ústav pro českou literaturu AV ČR. Východiskem jsou statistická data o tom, kolik čteme, jak často, kolik knih kupujeme, nejoblíbenější autoři a knihy, v jakém poměru je četba knih k četbě časopisů, sledování TV, poslechu rozhlasu atd.

1970 - 1990 v Národní knihovně:

Aleš Hamaň a kolektiv (Jan Jílek...)

Stav čítania krásnej literatúry na Slovensku

Ako často čítate *krásnu literatúru* (romány, poviedky, rozprávky, básne)?

každý alebo takmer každý deň

viackrát do týždňa

asi raz do týždňa

asi raz do mesiaca

asi raz za štvrt'rok

asi raz za polrok

asi raz ročne

vôbec alebo takmer vôbec

Metodológia: príklad

Ako často chodíte do divadla?

1. asi raz do týždňa
2. asi raz do mesiaca
3. asi raz za štvrt'rok
4. asi raz za polrok
5. asi raz ročne
6. vôbec alebo takmer vôbec

Metodológia: príklad

Kedy ste naposledy boli v divadle?

- 1. pred menej ako týždňom**
- 2. pred menej ako mesiacom**
- 3. pred menej ako štvrt'rokom**
- 4. pred menej ako polrokom**
- 5. pred menej ako rokom**
- 6. už veľmi dávno alebo nikdy**

Metodológia: Ako položiť otázku?

Ako často čítate krásnu literatúru?

ALEBO

Kedy ste naposledy čítali krásnu literatúru?

Trend:

na Slovensku
nepretržite klesá
počet najaktívnejších,
každodenných čitateľov
krásnej literatúry

Ako často čítate krásnu literatúru (romány, poviedky, rozprávky, básne)?

	2003	2004	2006	2008
každý, takmer každý deň	8,9%	7,9%	7,3%	5,5%
viackrát do týždňa	10,5%	10,0%	12,8%	11,7%
asi raz do týždňa	7,7%	7,9%	9,9%	9,6%
asi raz do mesiaca				
asi raz za štvrt'rok				
asi raz za polrok				
asi raz ročne				
vôbec, takmer vôbec	34,6%	32,3%	29,9%	37,0%

Každodenné čitateľky versus každodenní čitatelia

9,2% : 1,5%

Nečitatelia versus nečitateľky

55,9% : 19,0%

Každodenné čitateľky versus nečitateľky

9,2% : 19,0%

každodenní čitatelia versus nečitatelia versus

1,5% : 55,9%

Každodenní čitatelia versus nečitatelia

(2008 – podľa vzdelania)

základné	1,5%	: 49,7%
vyučení	3,0%	: 46,5%
stredoškolské	9,2%	: 23,6%
vysokoškolské	11,8%	: 16,0%

Každodenní čitatelia (podľa vzdelania)

	2003	2004	2006	2008
stredoškolské	13,3%	10,6%	11,7%	9,2%
vysokoškolské	11,9%	8,8%	10,4%	11,8%

Metodológia a výsledky výskumov čítania

Trend môže vyústiť do stavu,
že čítanie umeleckej literatúry sa stane
elitnou aktivitou pre vzdelanú menšinu
(akou je dnes opera, balet či filharmónia)

**Ako často čítate *krásnu literatúru* (romány, poviedky,
rozprávky, básne)?**

(2008 – vek 15 až 17 rokov)

každý, takmer každý deň	0,0%
viackrát do týždňa	7,0%
asi raz do týždňa	8,1%
asi raz do mesiaca	
asi raz za štvrt'rok	
asi raz za polrok	
asi raz ročne	
vôbec, takmer vôbec	32,6%

Keď ste boli malé dieťa, zvykli vám rodičia, starí rodičia alebo súrodenci čítať rozprávky?

	áno	nie
Krásnu literatúru číta:		
každý, takmer každý deň	7,3%	1,8%
viackrát do týždňa	14,7%	8,6%
asi raz do týždňa	12,1%	5,9%
asi raz do mesiaca		
asi raz za štvrt'rok		
asi raz za polrok		
asi raz ročne		
vôbec, takmer vôbec	27,5%	50,5%

Výskum podrobne porovnával čítanie

**s návštevnosťou kultúrnych podujatí
(činohra, opera/balet, muzikál, galéria,
koncert vážnej hudby, koncert
populárnej/džezovej hudby)**

navštevuje každé aspoň raz ročne: **8,1%**

nenavštevuje nikdy žiadne: **29,1%**

**Súvisí záujem a návštevnosť
kultúrnych podujatí
s frekvenciou čítania
krásnej literatúry?**

Sú ľudia „všeobecne“ kultúrni?

Návštevnosť kultúrnych podujatí a frekvencia čítania krásnej literatúry

	navštevuje všetky	nenavštevuje žiadne
Krásnu literatúru číta:		
každý, takmer každý deň	15,8%	3,5%
viackrát do týždňa	30,7%	5,0%
asi raz do týždňa	16,7%	5,2%
asi raz do mesiaca		
asi raz za štvrtrok		
asi raz za polrok		
asi raz ročne		
vôbec, takmer vôbec	3,5%	63,9%

OTÁZKA V DOTAZNÍKU:

Do akej miery sa zaujímate o jednotlivé druhy umenia?

POKYN PRE ANKETÁRA:

Pri každej položke kódujte podľa tejto škály:

1. intenzívne – 2. priemerne – 3. málo – 4. vôbec – 5. nevie

A hudba

B literatúra

C výtvarné umenie a architektúra

D divadlo

E film

intenzívne sa zaujíma:
o divadlo o výtvarné umenie

krásnu literatúru číta:

každý, takmer každý deň	17,8%	10,8%
viackrát do týždňa	42,2%	29,7%
asi raz do týždňa	20,0%	16,2%
asi raz do mesiaca		
asi raz za štvrtrok		
asi raz za polrok		
asi raz ročne		
vôbec, takmer vôbec	6,7%	0,0%

Metodológia

Korelácie je možné sledovať obojsmerne

1. záujem o druhy umenia vs. frekvencia čítania
2. frekvencia čítania vs. záujem o druhy umenia

krásnu literatúru číta:
každý deň **vôbec**

Intenzívne sa zaujíma o:

hudba	28,0%	21,6%
film	24,0%	11,0%
divadlo	10,8%	0,6%
výtvarné umenie	5,3%	0,0%

krásnu literatúru číta:
každý deň vôbec

Vôbec sa nezaujíma o:

hudba	1,3%	14,3%
film	1,3%	14,7%
divadlo	14,9%	61,9%
výtvarné umenie	18,7%	69,4%

Metodologický problém: sebareflexia respondenta

krásnu literatúru číta:
každý deň vôbec

O krásnu literatúra
sa zaujíma

intenzívne	56,0%	1,0%
priemerne	34,7%	13,9%
málo	9,3%	40,1%
vôbec	0,0%	43,2%
nevie	0,0%	1,8%

Záver:

**záujem o umeleckú literatúru a záujem o iné umenia
si nekonkurujú, ale spolu súvisia
(záujem o umenie je celistvý, vnútorne konzistentný)**

**záujem o umeleckú literatúru
je indikátorom celkovej kultúrnosti človeka**

Záver:

záujem o umeleckú literatúru a záujem o iné umenia
si nekonkurujú, ale spolu súvisia
(záujem o umenie je celistvý, vnútorne konzistentný)

literárna výchova v školách má byť
prepojená s estetickou výchovou
(a nie s výučbou jazyka,
gramatiky a techniky čítania)

Záver z výskumu Čítanie 2008:

záujem o umeleckú literatúru a záujem o iné umenia
si nekonkurujú, ale spolu súvisia

...komparácia s výskumom Čítanie mládeže
v Bratislavskom kraji

Čítanie mládeže v Bratislavskom kraji

Výskum realizovalo 6 verejných knižníc Bratislavského samosprávneho kraja:

- Mestská knižnica,
- 4 knižnice mestských častí (Staromestská knižnica, Knižnica Bratislava - Nové Mesto, Miestna knižnica Petržalka, Knižnica Ružinov)
- „mimobratislavská“ Malokarpatská knižnica v Pezinku (reprezentuje „okolie“ Bratislavy“, teda Senec, Malacky, Modra – venkov)

Počet respondentov: 1515

Vek: 13 – 17, resp. 20 r.

OTÁZKY V DOTAZNÍKU:

Ako často navštevuješ koncert modernej hudby?

Ako často navštevuješ kino?

Ako často navštevuješ diskotéky?

ALTERNATÍVNE ODPOVEDE:

1.viackrát za mesiac

2.jedenkrát za mesiac

3.viackrát do roka

4.jedenkrát do roka

5.nikdy

**Tento výskum sledoval čítanie kníh všeobecne,
nie čítanie krásnej literatúry!**

OTÁZKA V DOTAZNÍKU:

Kedy si naposledy čítal knihu (nie učebnicu)?

ALTERNATÍVNE ODPOVEDE:

- 1.neodpovedal**
- 2.včera alebo dnes**
- 3.pred týždňom**
- 4.pred mesiacom**
- 5.pred polrokom**
- 6.pred viac ako rokom**
- 7.iné**

**Viacrát za mesiac navštevuje
koncert moder-
nej hudby diskotéky kino**

naposledy čítal knihu

1.neodpovedal	13,3%	13,5%	8,7%
2.včera alebo dnes	38,3%	10,4%	17,4%
3.pred týždňom	16,7%	15,5%	17,4%
4.pred mesiacom	8,3%	15,1%	19,5%
5.pred polrokom	13,3%	13,9%	19,5%
6.pred viac ako rokom	8,3%	17,9%	10,1%
7.iné	1,7%	13,5%	7,4%

Alternatívy „neodpovedal“ a „iné“ = nečíta vôbec!

Závery

Medzi tými, ktorí často navštevujú **koncert modernej hudby**

je **výrazne nadpriemerne** čitateľov kníh.

Medzi tými, ktorí často navštevujú **diskotéky**

je **výrazne podpriemerne** čitateľov kníh.

Medzi tými, ktorí často navštevujú **kino**

je **mierne nadpriemerne** čitateľov kníh.

Informácie z internetu a informácie vkladané do internetu

Informačné technológie v domácnostiach

	počítač	internet
jún 2003	39,0%	16,1%
jún 2004	44,3%	17,2%
máj 2006	50,7%	28,1%
september 2008	59,0%	49,4%

Informácie z internetu a informácie vkladané do internetu

Informačné technológie v domácnostiach vybraných vrstiev a kategórií

	počítač	internet
nekvalifikovaný robotník	24,2%	17,6%
kvalifikovaný robotník	53,1%	39,5%
študent	93,3%	83,4%
manažér, politik	100%	83,3%
tvorivý odborný pracovník	98,0%	94,1%

Informácie z internetu a informácie vkladané do internetu

Každodenné získavanie **odborných** textov a informácií z internetu **kvôli zamestnaniu a škole** (podľa vzdelania)

	2003	2008
základné (vrátane žiakov stredn. škôl)	1,2%	4,7%
vyučení	1,7%	5,5%
stredoškolské (vrátane študentov VŠ)	6,5%	15,1%
vysokoškolské	23,6%	33,1%

... **prah nasýtenia?**

Čítanie denníkov (novín) v tlačenej a elektronickej forme

	tlačené	elektronické
každý, takmer každý deň	27,8%	14,3%
viackrát do týždňa	24,8%	12,7%
asi raz do týždňa	23,1%	8,5%
asi raz do mesiaca asi raz za štvrt'rok asi raz za polrok asi raz ročne		
vôbec, takmer vôbec	14,2%	56,0%

Diskusie k elektronickým denníkom

(% z čitateľov elektronických denníkov)

	všetci	<u>15 – 17 rokov</u>
často čítam diskusie k článkom, ale neprispievam do nich	15,1%	<u>8,3%</u>
občas čítam diskusie k článkom, ale neprispievam do nich	39,6%	<u>35,4%</u>
do diskusií k článkom aj často prispievam	3,0%	<u>0,0%</u>
do diskusií k článkom aj občas prispievam	10,8%	<u>8,3%</u>
diskusie nečítam	31,6%	<u>47,9%</u>

Diskusie k elektronickým denníkom

(% z čitateľov elektronických denníkov)

	vyučení	<u>VŠ</u>
často čítam diskusie k článkom, ale neprispievam do nich	21,4%	<u>12,1%</u>
občas čítam diskusie k článkom, ale neprispievam do nich	30,1%	<u>48,6%</u>
do diskusií k článkom aj často prispievam	4,9%	<u>1,9%</u>
do diskusií k článkom aj občas prispievam	9,7%	<u>10,3%</u>
diskusie nečítam	34,0%	<u>27,1%</u>

**Výskum *Čítanie 2008* podrobne sledoval
využívanie vybraných foriem medziľudskej komunikácie:**

e-mail

chat

odborné diskusné skupiny

blog

OTÁZKA:

Ako často využívate vybrané formy medzil'udskej komunikácie?

6 alternatívnych odpovedí:

- **v súčasnosti pravidelne**
- **v minulosti pravidelne**
- **v minulosti občas**
- **v súčasnosti občas**
- **túto formu komunikácie v internete nevyužívam**
- **netýka sama, nepoužívam internet**

Využívanie technológií medziľudskej komunikácie – vek 15 – 17 rokov

	chat	e-mail
v súčasnosti pravidelne	56,7%	48,9%
v súčasnosti občas	24,4%	31,1%

v minulosti pravidelne

v minulosti občas

túto technológiu nepoužíva

internet nepoužíva

Používa chat , ale nepoužíva e-mail: 7,8%

**Tí, ktorí majú skúsenosť s chatom
(chatujú alebo chatovali)**

versus

**Tí, ktorí nemajú skúsenosť s chatom
(nikdy, takmer nikdy nechatovali)**

Vek:

15 – 17	6,5	:	1
18 – 29	2	:	1
30 – 44	1	:	2
45 – 59	1	:	6
60 a viac	1	:	16

Chatujú pravidelne

(% z celej populácie)

	v súčasnosti	v minulosti
muži	17,4%	4,2%
ženy	15,6%	2,7%

Využívanie technológií medziľudskej komunikácie

VŠ vzdelaní

	e-mail	chat	odborné disk. sk.
v súčasnosti pravidelne	74,3%	16,6%	10,6%
v súčasnosti občas	7,2%	14,6%	21,2%
v minulosti pravidelne	3,9%	4,6%	2,0%
v minulosti občas	0,7%	10,6%	4,6%
technológiu nepoužíva	4,6%	43,7%	51,6%
internet nepoužíva	9,2%	9,9%	10,0%

(pozn.: rozdiel 9,2% - 10,0% je štatistická chyba)

Záver:

Internet a jeho možnosti medziľudskej komunikácie
sú využívané viac na zábavu, potešenie, oddych
než na prácu či štúdium,
a to aj v najvzdelanejších skupinách užívateľov.

Čítanie blogov – podľa veku

(% z celej populácie)

Vek:	pravidelne	občas
15 – 17	6,7%	30,3%
18 – 29	5,6%	31,3%
30 – 44	1,8%	20,1%
45 – 59	1,2%	12,8%
60 a viac	0,0%	4,0%

Čítanie blogov – podľa rodu/pohlavia (% z celej populácie)

	pravidelne	občas
muži	2,6%	19,1%
ženy	2,6%	18,6%

**Vkladanie obsahu, napr. rozsiahlejšie články, fotografie,
video, hudba na rôzne stránky v internete**
(v celej populácii)

vkladajú často : vkladajú výnimočne : nevkladajú : nepoužívajú
internet

1 : 2 : 5 : 7

Vkladanie obsahu, napr. rozsiahlejšie články, fotografie, video, hudba na rôzne stránky v internete – podľa veku
(% z celej populácie)

Vek:	často	výnimočne
15 – 17	21,1%	32,2%
18 – 29	14,8%	24,0%
30 – 44	5,5%	12,8%
45 – 59	1,8%	7,6%
60 a viac	0,0%	1,8%

Záver:

**Paradigmatická zmena v komunikácii súvisiaca
so zmenou vzťahu autor – publikum
sa v súčasnosti prejavuje
predovšetkým generačne.**